

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ВИПУСКНОЇ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО
(МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ**

Умань – 2023

УДК 159.9(072)

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 1 від 25 серпня 2023 р.)

Рецензенти:

Сафін О.Д. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Шеленкова Н.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Методичні рекомендації до написання випускної кваліфікаційної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Укладачі: Перепелюк Т.Д., Вахоцька І.О. 2-е видання, перероб. і доповн. Умань : Візаві, 2023. 30 с.

Методичні рекомендації висвітлюють теоретичні, методичні та організаційні аспекти підготовки кваліфікаційної (магістерської) роботи, практичні поради здобувачам щодо написання й оформлення випускної роботи та її прилюдного захисту. Наведені зразки титульного аркушу, змісту, вступу, оформлення літератури, відгуку наукового керівника, рецензії на роботу тощо.

В методичних рекомендаціях описано процедуру попереднього захисту кваліфікаційної роботи на кафедрі психології та її захисту в Екзаменаційній комісії, а також вимоги до апробаційних матеріалів, публікацій; обов'язки наукового керівника та здобувача тощо.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ	4
2. СТРУКТУРА І ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ	6
2.1. Титульний аркуш випускної роботи	6
2.2. Зміст	6
2.3. Вступ	7
2.4. Основна частина	8
2.5. Висновки	9
2.6. Список використаних джерел	10
2.7. Додатки	10
3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ	10
3.1. Загальні вимоги	10
3.2. Нумерація	11
3.3. Цитування та посилання на використані джерела	11
3.4. Ілюстрації	12
3.5. Таблиці	13
4. ПІДГОТОВКА ВИПУСКНОЇ РОБОТИ	14
4.1. Дотримання принципів академічної доброчесності	14
4.2. Етапи підготовки та виконання кваліфікаційної роботи	15
4.3. Робота над літературою з теми дослідження	16
4.4. Написання наукових публікацій	17
4.5. Обов'язки керівника та здобувача кваліфікаційної роботи	17
4.6. Запобігання плагіату	18
5. ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ	19
5.1. Попередній захист кваліфікаційної роботи	19
5.2. Відгук наукового керівника	20
5.3. Рецензування випускної роботи	20
5.4. Підготовка доповіді та презентації для захисту випускної роботи	20
5.5. Захист випускної роботи в Екзаменаційній комісії	21
5.6. Оцінювання випускної роботи	22
6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23
ДОДАТКИ	24
Додаток А	
Додаток Б	
Додаток В	
Додаток Г	
Додаток Д	
Додаток Е	
Додаток Є	

ВСТУП

Методичні рекомендації до написання випускної роботи розроблено з урахуванням Закону України «Про вищу освіту», інструкцій Міністерства освіти і науки України, стандарту вищої освіти України з підготовки магістрів за спеціальністю 053 Психологія, «Положення про випускні кваліфікаційні роботи в УДПУ імені Павла Тичини», «Положення про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положення про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та інших нормативно-правових актів.

У структурі сучасної вищої школи в Україні магістр – це найвищий академічний (не науковий) освітньо-кваліфікаційний рівень, оскільки відображає, передусім, рівень підготовки випускника та свідчить про наявність у нього вмінь і навичок, що притаманні науковому працівнику-початківцю. Магістр, що здобув на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста поглиблені спеціальні компетентності, повинен мати широку ерудицію, володіти методологією наукового дослідження, методами отримання, обробки, фіксації наукової інформації.

Мета написання випускної кваліфікаційної роботи: систематизація, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності і психолого-педагогічних або спеціальних дисциплін та застосування цих знань при розв'язанні конкретних завдань; розвиток навичок самостійної роботи, оволодіння методикою дослідження та проведення експерименту при розв'язуванні проблем і питань, що порушуються у кваліфікаційній роботі; з'ясування підготовленості здобувачів вищої освіти до самостійної роботи в сучасних умовах.

Особливістю освітньої програми (2023) є підготовка фахівців з психології з формуванням навичок професійної діяльності в умовах інклюзії та знань реабілітаційної психології. Враховуючи це, орієнтовна тематика випускних кваліфікаційних робіт спрямована на дослідження та розв'язування практичних проблем у сфері психологічної допомоги (в тому числі особам з ООП та їх сім'ям), гармонізації особистості у складних життєвих обставинах, а також дослідження загальних проблем психологічної науки, з урахуванням науково-практичних інтересів здобувачів.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Випускна робота з психології є завершальним етапом навчального процесу та науково-дослідної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія та претендують на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за відповідною кваліфікацією.

Випускна кваліфікаційна робота з психології є самостійним, закінченим науковим дослідженням з проблем психології, яка має сукупність теоретичних і практичних положень, висновків і рекомендацій. Основне завдання здобувача – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання з психології.

Тематика випускних робіт з психології щорічно розробляється викладачами випускаючої кафедри й пропонується здобувачам для розгляду. Проте здобувачі самі можуть запропонувати тему роботи, виходячи з її актуальності та своїх наукових інтересів. Узгодження і кінцеве формулювання теми відбуваються в процесі консультацій з науковим керівником.

Кваліфікаційна робота засвідчує:

- рівень теоретичних знань та практичної підготовки, вміння застосовувати здобуті у вищому навчальному закладі знання для розв'язання практичних завдань;

- здатність до самостійної роботи за обраною тематикою;
- вміння логічно та аргументовано викладати матеріал дослідження, упорядковувати накопичені наукові факти,
- презентувати отриману інформацію у вигляді текстового та ілюстративного матеріалу,
- здатність критично мислити та вміння аргументувати власну точку зору;
- вміння доводити наукову цінність або практичну значущість тих чи інших положень.

Метою виконання кваліфікаційної роботи є набуття здобувачами навичок самостійного науково-практичного дослідження конкретної проблеми з психології.

Основними завданнями кваліфікаційної випускної роботи є:

- поглиблення, систематизація та закріплення отриманих під час навчання теоретичних знань здобувача вищої освіти;
- виявлення здатності здобувача вищої освіти обрати і проаналізувати наукову або практичну проблему, зробити теоретичні висновки і узагальнення на основі сучасних методологічних засад фахового напрямку, застосувати знання при вирішенні конкретних наукових та виробничих (фахових) завдань, обґрунтувати практичні рекомендації;
- напрацювання і поглиблення навичок самостійної роботи з літературними джерелами, методичними та інструктивними матеріалами, а також оволодіння методикою досліджень та експерименту;
- вивчення та осмислення досвіду професійної діяльності за сучасних умов;
- визначення рівня професійної компетентності випускника як його здатності до самостійної практичної роботи, творчого вирішення фахових завдань.

Кваліфікаційна робота виконується на основі вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, останніх досліджень з обраної теми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Кваліфікаційна робота має бути написана державною мовою, науковим стилем із логічним й аргументованим викладом матеріалу.

Вимоги до випускних робіт:

- актуальність тематики, відповідність її сучасному стану галузі науки та перспективам її розвитку;
- вивчення та критичний аналіз монографічної й періодичної літератури з теми;
- дослідження та характеристика історії проблеми та її сучасного стану;
- чітке формулювання мети, предмету, методів дослідження;
- дотримання основних вимог до проведення емпіричних досліджень у психології;
- узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки та перспективи подальших досліджень;
- апробація результатів дослідження через публікації тез і статей у збірниках наукових праць, виступи на конференціях.

Здобувач зобов'язаний:

- визначити мету і завдання випускної роботи;
- провести дослідження з обраної теми роботи;
- підготувати текст випускної роботи, який за змістом і формою відповідає вимогам щодо аналогічних робіт вищої школи в Україні;
- захистити результати досліджень за обраною темою випускної кваліфікаційної роботи перед Екзаменаційною комісією на предмет державної атестації.

Із метою наукової професійної допомоги при підготовці кваліфікаційної роботи призначається науковий керівник, який має науковий ступінь. Науковий керівник надає науково-методичну допомогу здобувачу з питань написання кваліфікаційної роботи:

- остаточне редакційне формулювання теми випускної роботи;

- розробка концепції, структури (плану) роботи та визначення методики дослідження обраної теми випускної роботи;
- розробка індивідуального календарного плану-графіка написання випускної роботи;
- підбір фахових, наукових, методологічних джерел, які стосуються досліджуваної проблеми.

Науковий керівник зобов'язаний:

- проводити наукове консультування здобувача в процесі дослідження щодо вибору мети, об'єкту і предмету, визначення завдань, плану, змісту, методів дослідження;
- проводити аналіз і контроль організації самостійної роботи здобувача з дослідження обраної теми і написання випускної роботи;
- проводити оцінку та наукову атестацію результатів дослідження здобувачем теми випускної роботи;
- написати відгук на підготовлену випускну роботу, зробити висновок щодо рекомендації випускної роботи до захисту;
- надавати консультативну допомогу здобувачу в його підготовці до захисту випускної роботи.

Загальний обсяг витрати часу на підготовку та захист кваліфікаційної роботи у кредитах ЄКТС / годинах – **7,5 кр./225 год.**

2. СТРУКТУРА І ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота повинна мати таку структуру:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

2.1. ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

На титульному аркуші (додаток А) зазначають:

- повні назви міністерства / відомства, якому підпорядкований вищий навчальний заклад, вищого навчального закладу, факультету і кафедри, де виконана робота;
- назву роботи;
- кваліфікаційний рівень, на який претендує здобувач;
- курс, групу, шифр та назву галузі знань, спеціальність, форму навчання;
- прізвище, ім'я, по батькові автора,
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові рецензента;
- місто і рік.

Скорочення у назвах міністерства/відомства, вищого навчального закладу та теми кваліфікаційної роботи не допускаються.

2.2.ЗМІСТ

Зміст подають на початку роботи, він має відповідати плану роботи. Він містить найменування усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема: вступу, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків, та номери сторінок, які вказують на початок викладення матеріалу (додаток Б).

2.3. ВСТУП

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Обсяг вступу становить близько 5% від загального обсягу роботи, що дорівнює 3-4 сторінкам. Остаточне редагування вступної частини роботи доцільно виконувати на завершальній стадії дослідження, коли проблема постає перед автором у повному обсязі.

Актуальність проблеми дослідження – передбачає висвітлення значення обраної теми дослідження для суспільства, галузі, спеціальності. У процесі обґрунтування актуальності проблеми дослідження слід назвати прізвища дослідників, які присвятили свої роботи досліджуваній проблемі, напрями їхніх досліджень, а також вказати на проблеми, які не вирішені в аспекті тематики випускної кваліфікаційної роботи. Прізвища вчених, на яких посилаються при висвітленні актуальності, мають бути перераховані в алфавітному порядку, ініціали мають йти поряд з прізвищами, а не переноситись на наступну стрічку.

Мета дослідження тісно переплітається з темою кваліфікаційної роботи, об'єктом, предметом і завданнями дослідження. Мета дослідження – це те, заради чого проводиться дослідження, кінцевий результат дослідження. Бажаний результат у меті роботи формулюється через слова: «Виявити...», «Визначити...», «Розробити...» тощо.

Завдання дослідження – визначають і формулюють таким чином, щоб їх виконання призвело до досягнення мети, тобто це певні кроки дослідження, які ведуть до мети. Мета й завдання роботи повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження. Кількість завдань для випускної роботи становить 3- 4. Визначені завдання співвідносяться зі загальною структурою роботи – відповідають назвам і змісту розділів роботи. У кожному розділі дослідник має продемонструвати процес розв'язання певного завдання, коротко підсумувати його результати. Завдання дослідження можуть формулюватися через дієслова у теперішньому часі, наприклад, «здійснити», «вивчити», «визначити», «з'ясувати», «розробити» тощо. Зазвичай, у дослідницькій роботі з психології ставлять такі завдання: здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми; розробити теоретичну модель досліджуваного явища; на основі методологічного аналізу даної проблеми визначити методи дослідження; дослідити емпіричним шляхом певні психологічні властивості; встановити психологічні особливості досліджуваного явища; розробити та апробувати програму соціально-психологічного тренінгу та інші.

Об'єкт дослідження – це частина психологічної реальності, на яку спрямований процес пізнання та в межах якої знаходиться предмет дослідження. Об'єктом у психології можуть виступати різні психологічні та соціально-психологічні процеси (соціалізація, адаптація, розвиток групи і т.д.), явища тощо.

Предмет дослідження – це ті властивості, сторони, особливості об'єкту, які підлягають вивченню в даному дослідженні. Об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Зазвичай предмет дослідження пов'язаний безпосередньо з центральним питанням проблеми.

Теоретико-методологічні основи дослідження – це виокремлення теоретичних концепцій, положень, принципів і авторів, праці яких є основою для планування, проведення та аналізу результатів дослідження.

Методи та організація дослідження. В цьому пункті розкриваються способи отримання даних під час дослідження. Перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом.

При написанні випускної роботи з психології використовуються наступні методи дослідження:

- методи теоретичних досліджень (аналіз, зокрема науково-теоретичної літератури з проблеми, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, ототожнення, моделювання тощо);

- методи емпіричних досліджень (спостереження, експеримент, тестування, опитування, контент-аналіз тощо);

- статистичні методи математичної обробки даних.

У цьому пункті також надається характеристика вибірки досліджуваних, описується організація дослідження. Надійність та вірогідність результатів дослідження визначаються репрезентативністю вибірки, узгодженістю теоретичної моделі досліджуваного явища з методами його дослідження, застосуванням методів, які відповідають предмету, меті та завданням дослідження, адаптовані для подібних досліджень і соціокультурної ситуації.

Теоретичне значення передбачає розробку наукових положень, запропонованих здобувачем особисто. Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і показуючи відмінність отриманих результатів від відомих раніше. Необхідно описати ступінь новизни за допомогою виразів: «вперше: отримано..., розроблено..., доведено..., запропоновано модель...», «уточнено та поглиблено...», «подальшого розвитку набули...» тощо.

Практичне значення містить відомості про впровадження одержаних результатів в психолого-педагогічній практиці, їх практичне застосування або рекомендації щодо їх використання.

Апробація результатів дослідження містить відомості щодо їх висвітлення на наукових конференціях, а саме тему, дату й місце проведення конференції. Результати дослідження повинні бути апробованими у вигляді публікацій (доповідей) на наукових або науково-практичних конференціях для оприлюднення результатів дослідження.

Публікації – вказуються кількість і назви тез або статей, місце, рік, дата проведення. Необхідною є наявність мінімум 2-х публікацій у збірниках наукових праць, наукових і науково-практичних журналах, збірниках матеріалів конференцій тощо.

Структура та обсяг роботи – містить дані про основні складові випускової роботи, кількість використаних джерел, таблиць та малюнків, загальний об'єм роботи та обсяг основного тексту дослідження (без списку літератури та додатків). Обсяг випускної роботи для освітнього ступеня «Магістр» (за освітньо-професійною програмою) має складати 65-80 сторінок.

2.4. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Основна частина кваліфікаційної роботи складається з декількох розділів (від 2 до 3). Рекомендовано у кожному розділі виділяти 3-4 підрозділи, які, в свою чергу, можуть поділятися на 2-4 пункти для кращої структуризації та логічності викладення матеріалу. Усі частини роботи мають бути логічно послідовними та взаємопов'язаними між собою.

Кожен розділ починається з нової сторінки. Розділи мають бути пропорційні за обсягом. Розділи та підрозділи кваліфікаційної роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми.

Кожен абзац тексту повинен містити в собі певну думку, виражену однією або кількома фразами чи реченнями. Обов'язковим є те, щоб текст підрозділу відповідав його назві, тому після підготовки тексту його треба перечитати, проаналізувати і при виявленні розбіжностей між назвою і текстом, узгодити й уточнити назву.

У **першому теоретичному розділі** узагальнюються науково-теоретичні підходи до вирішення досліджуваної теми, здійснюється всебічний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, насамперед, монографії, наукові статті тощо.

Для визначення сучасних наукових тенденцій доцільно використовувати дані, опубліковані у відповідних періодичних вітчизняних і зарубіжних виданнях, включаючи наукометричні бази. Порівнюються та критично аналізуються різні підходи, наводяться

дискусійні та невирішені аспекти теми, обґрунтовуються основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо. В останньому підрозділі першого розділу здобувач пропонує теоретичну модель досліджуваного явища, яка подається у вигляді схеми, малюнку, таблиці і яку необхідно обґрунтувати, описати та пояснити. Обсяг першого розділу становить 20-30% від загального обсягу роботи.

У *другому розділі* описуються основні методологічні підходи, стратегія та організація емпіричного дослідження. Опис організації дослідження включає характеристику його етапів (підготовчого, констатувального і формувального) а підетапів: їх завдання, методи та методики, що будуть використовуватися; умови та особливості проведення; характеристику вибірки досліджуваних. Для дотримання вимог репрезентативності вибірки рекомендована чисельність кожної з досліджуваних груп має бути не меншою 30-35 осіб. Відповідно до цього, при умові дослідження статевих відмінностей, загальна вибірка має бути не меншою за 60-70 осіб; вікових – не меншою 30-35 осіб кожного віку. Загальна кількість вибірки узгоджується з науковим керівником і залежить від обраної теми. При переважному використанні методів якісного аналізу вибірка може бути меншою.

Для обґрунтування валідності обраних емпіричних методів необхідно співвіднести призначення кожної методики, вимоги до її використання з завданнями та умовами даного дослідження. Кількість методик залежить від особливостей предмету дослідження (4-5 методик, проте може бути і меншою за умови їх значного обсягу, складності, великої кількості параметрів, що визначаються). Характеристика методик передбачає зазначення їх мети та опис шкал, кількісних показників, способів кількісної обробки отриманих результатів. Обсяг другого розділу становить 20-30% від загального обсягу роботи.

Третій розділ містить результати емпіричного дослідження, які систематизуються і аналізуються. Отримані показники подаються, аналізуються та інтерпретуються окремо в різних підрозділах в залежності від завдань етапів дослідження. В останньому підрозділі порівнюються, знаходяться взаємозв'язки, визначається типологія психологічних явищ, що описують предмет дослідження. Результати дослідження оформлюються в таблицях і малюнках та пояснюються, інтерпретуються. Для більш глибокого та ґрунтового аналізу застосовуються методи математичної статистики. На основі аналізу отриманих результатів визначаються тенденції і закономірності розвитку досліджуваного явища, надаються рекомендації щодо їх практичного використання. Обсяг третього розділу становить близько 40% від загального обсягу роботи.

2.5. ВИСНОВКИ

У загальних висновках підводяться підсумки проведеного дослідження, викладаються основні здобуті найбільш важливі наукові та практичні результати, які сприяли розв'язанню завдань роботи та наукової проблеми дослідження. Обсяг висновків у випускній роботі становить близько 5% від загального обсягу роботи, що дорівнює 3-4 сторінкам. Виклад висновків передбачає їх нумерацію, кількість висновків не має перевищувати 7.

Формулювання висновків повинно базуватися відповідно до мети та поставлених у вступі завдань, ґрунтуючись на матеріалах основної частини роботи. Зокрема, у висновках висвітлюються запропонована здобувачем теоретична модель досліджуваного явища, узагальнені результати емпіричного дослідження.

Висновки мають бути чіткими, конкретними, лаконічними, переконливими. Вони не мають носити характер анотації («було проведено ...») і можуть формулюватися через такі слова: «аналіз показав, що...», «з'ясовано, що ...», «встановлено ...», «виявлено ...» та ін.

У кінці висновків, за межами нумерації, необхідно наголосити на тому, що мету дослідження досягнуто, поставлені завдання вирішено, гіпотезу підтверджено (повністю, частково або ні).

2.6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. У кваліфікаційній роботі він має містити не менш 60 найменувань. Недостатня кількість джерел може свідчити про поверховість дослідження, а надмірність джерел – про компілятивний характер роботи.

Джерела потрібно розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. При оформленні списку використаних джерел слід дотримуватися сучасних вимог стосовно правил складання бібліографічного опису джерел (ДСТУ 8302:2015, наказ МОН № 40 від 12.01.2017 р.). Приклад оформлення бібліографічного опису у списку літературних джерел до кваліфікаційної роботи подано у додатку Г.

Список складається із вітчизняної і зарубіжної наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури, фахових видань, зокрема розташованих у міжнародних наукометричних базах та інформаційних ресурсах Інтернету. До списку слід включати всі використані джерела: монографії, автореферати, статті із наукових збірників, фахових журналів, праці провідних спеціалістів у даній галузі, найсучасніші публікації у контексті теми дослідження (за останні 10 років), публікації наукового керівника (відповідні тематиці дослідження), нормативно-правові документи, публікації автора роботи (якщо вони є).

У кваліфікаційній роботі необхідно використовувати зарубіжні публікації, видані іноземною мовою. У списку бажано мати не менше 3 таких джерел. Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані.

2.7. ДОДАТКИ

До додатків доцільно включати допоміжні матеріали, потрібні для повноти розкриття теми та сприйняття роботи, наприклад, опис маловідомих або авторських методик, таблиці з емпіричними даними, статистичні розрахунки, рисунки тощо.

Додатки розміщують після списку використаних джерел у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток необхідно розпочинати з нової сторінки, він повинен мати назву. На сторінці першого додатку зверху симетрично відносно тексту друкують слово «ДОДАТКИ» жирним шрифтом, прописними літерами. Нижче у правому верхньому куті малими літерами з першої великої, нежирним шрифтом друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (додаток А). Додатки слід позначити послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т.д. Один додаток позначається як «Додаток А».

Нижче йде заголовок, надрукований малими літерами з першої великої, жирним шрифтом симетрично відносно тексту сторінки.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В. 3.1. – підрозділ 3.1. додатка В.

Ілюстрації, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2. – другий рисунок першого розділу додатка Д.

3. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

Випускна кваліфікаційна робота з психологічних дисциплін виконується українською мовою і укладається відповідно до вимог ВАК України щодо оформлення дисертацій на здобуття наукового ступеня.

Обсяг роботи – 60+ сторінок тексту (2,5-3,0 др. а.). До цього обсягу не включають список використаних джерел та додатки, але всі сторінки цих частин роботи підлягають суцільній нумерації.

Параметри сторінки: кваліфікаційну роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу:

- формат А4 (210x297 мм);
- орієнтація книжкова;
- міжрядкові інтервали – 1,5 (29-30 рядків на сторінці);
- шрифт текстового редактора – Word Times New Roman;
- розмір 14;
- поля: зліва – 30 мм, справа – не менше 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою. Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи, підрозділи та пункти.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки в кінці).

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами з першої великої, з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами, окрім першої великої, з абзацного відступу нежирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовками розділу та підрозділу складає 3 інтервали, між заголовком підрозділу та текстом – 3 інтервали. Між заголовками підрозділу та пункту – 3 інтервали. Між заголовком пункту і текстом відстані немає.

3.2. НУМЕРАЦІЯ

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, списку використаних джерел подають арабськими цифрами без знака №. Нумерація сторінок кваліфікаційної роботи має бути наскрізною (включаючи ілюстрації) і проставлятися у правому верхньому куті аркуша без крапки. Першою сторінкою є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші та аркуші змісту помер сторінки не ставиться. Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі «ВСТУПУ».

Складові випускної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують. Номер розділу ставлять арабськими цифрами після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами жирним шрифтом симетрично тексту.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номеру підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту маленькими літерами (крім першої великої) нежирним шрифтом.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими ж правилами, як пункти. Заголовок підпункту друкується маленькими літерами (крім першої великої) нежирним шрифтом. Наприкінці заголовка підпункту (його може не бути) ставлять крапку. Текст роботи починається з цього ж рядка.

3.3. ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

При написанні випускної роботи здобувач повинен робити посилання на використані джерела, матеріали чи окремі результати, які наводяться в тексті. Такі посилання дають змогу відшукати первісні матеріали і перевірити достовірність поданих відомостей, допомагають з'ясувати зміст та результати дослідження, мову тексту, обсяг.

Посилатися слід на останні видання і публікації. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за СПИСКОМ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «Для підлітків зі схильністю до адикції Інтернет – це світ, в якому не потрібно вирішувати проблеми, нести відповідальність, дорослішати. Для них привабливість віртуального простору настільки велика, що вони прагнуть перебувати в ньому постійно» [14, с. 125]. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки.

Цитування джерел може бути прямим або непрямим. При прямому цитуванні подають частину авторського тексту із джерела в оригіналі, виділяючи її лапками. В кінці цитати дають посилання у квадратних дужках із зазначенням номера джерела й сторінки, з якої використаний матеріал. При непрямому цитуванні у роботі подається частина авторського тексту у викладі здобувача, максимально приближеному до оригіналу, через слова «автор такий-то вважає, що...» і далі текст без лапок. В кінці також подається посилання на джерело і сторінку у квадратних дужках.

Цитування робиться українською мовою і має максимально відповідати змісту початкового тексту, без довільного скорочення та перекручувань думок автора. Пропуск слів позначається трьома крапками.

3.4. ІЛЮСТРАЦІЇ

Всі види ілюстративного матеріалу в тексті позначаються словом «Рис.». Кожна ілюстрація повинна відповідати тексту, а текст – ілюстрації, для цього вони розміщуються в роботі безпосередньо після тексту, де згадуються вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстраціями в кваліфікаційних роботах з психології є схеми, діаграми й графіки; вони оформлюються у тексті у чорно-сірих кольорах.

Схема – це зображення, що передає основну ідею будь-якого процесу або явища, показує взаємозв'язок його головних елементів за допомогою умовних позначок (рис. 2.1).

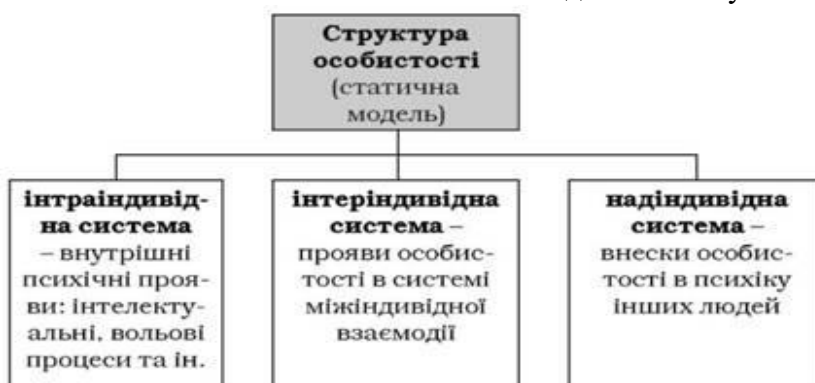

Рис. 2.1. Структура особистості.

Діаграма – один із засобів графічного зображення залежності між величинами. Діаграми складаються для наочності зображення й аналізу масових даних. Відповідно до форми побудови розрізняють діаграми площинні, лінійні і об'ємні. У кваліфікаційних роботах з психології найбільше поширення одержали лінійні діаграми, а з площинних – стовпчасті (стрічкові) і секторні.

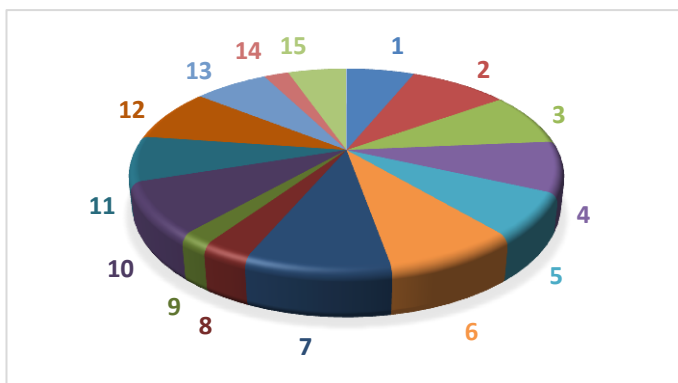

Рис. 3.2. Розподіл учнів за типами тверджень.

Результати обробки числових даних можна надати у вигляді графіків, тобто умовних зображень величин і їхніх співвідношень через геометричні фігури, крапки і лінії. Графіки використовуються як для аналізу, так і для підвищення наочності матеріалу.

Усі ілюстрації у випускній роботі повинні бути пронумеровані. Нумерація їх звичайно буває наскрізною у межах розділу. Наприклад, Рис. 1.2 – другий рисунок першого розділу.

У тексті на ілюстрації робляться посилання, що містять порядкові номери, під якими ілюстрації розміщені в роботі. Не слід оформляти посилання як самостійні фрази, у яких лише повторюється те, що утримується в підписі. У тому місці, де мова йде про тему, пов'язану з ілюстрацією, і де читача потрібно відіслати до неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 1.3)», або у вигляді звороту типу: «...як це видно на рис. 1.3» або «...як це видно з рис. 1.3».

Кожну ілюстрацію необхідно супроводити підписом, який повинен відповідати основному текстові й самій ілюстрації.

Підпис під ілюстрацією звичайно має три основних елементи: найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис. __»; порядковий номер ілюстрації, що вказується без знака номера арабськими цифрами (1.1, 2.3, 3.2); тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із характеристикою зображуваного в найбільш короткій формі.

За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані, наприклад, умовні позначення, які використовуються на схемі, графіку тощо.

Після ілюстрації ставиться пробіл для розділення рисунку та основного тексту.

3.5. ТАБЛИЦІ

Випускна робота може супроводжуватися значними об'ємами цифрового матеріалу, який необхідно групувати в таблиці. За змістом таблиці поділяються на неаналітичні та аналітичні. В неаналітичних таблицях наводять дані, які ілюструють те чи інше явище. Аналітичні таблиці є результатом обробки й аналізу статистичних або цифрових показників, які, наприклад, отримані в результаті експерименту. Після таких таблиць робиться узагальнення про нове (виведене) знання, яке вводиться до тексту словами: «Табл. 1.3 дає змогу зробити висновок, що...», «З табл. 3.2 видно, що...» тощо. Такі таблиці сприяють виявленню і формулюванню певних закономірностей, відбивають новизну.

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблиці нумеруються арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номеру розділу і порядкового номеру таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Слово «Таблиця» та її номер розміщують над таблицею праворуч. Назву таблиці друкують жирним шрифтом симетрично тексту. Вона повинна бути стислою і відбивати зміст таблиці. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розподіл учнів за рівнями мотивації на одержання знань

Рівень мотивації	Кількість учнів	Відсоток учнів
Високий	28	77.7
Середній	8	22.3
Низький	0	0

На всі таблиці мають бути посилання в тексті роботи, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 3.2» У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. Табл. 3».

4. ПІДГОТОВКА ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

4.1. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Принципи академічної доброчесності, якими мають керуватися учасники освітнього процесу:

- ✓ Принцип законності – суворе дотримання законодавства всіма учасниками освітньої діяльності.
- ✓ Принцип чесності та порядності – інтелектуальна та особиста чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень, недопущення будь-яких форм обману, неправдивих тверджень, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки.
- ✓ Принцип справедливості – неупереджене ставлення учасників освітньої діяльності одне до одного, прозоре та об'єктивне оцінювання результатів діяльності.
- ✓ Принцип взаємної довіри та взаємодопомоги – вільний обмін ідеями та інформацією в освітньому середовищі, співпраця та вільне продукування нових ідей, орієнтація на суб'єкт-суб'єкту або партнерську взаємодію.
- ✓ Принцип поваги – виявлення поваги як до себе, так і до інших, незалежно від віку, статі та статусу; уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками Університету.
- ✓ Принцип відповідальності – сумлінне виконання своїх зобов'язань, протистояння будь-яким формам дискримінації, ганебним учинкам, негативному впливу інших осіб, здатність брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, готовність подавати приклад відповідальної поведінки.
- ✓ Принцип компетентності й професіоналізму – підтримання найвищого рівня компетентності, підвищення свого рівня навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності.
- ✓ Принцип прозорості – уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками Університету, прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень, освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності.

Основні види порушень академічної доброчесності (частина 4 ст. 42 Закону України «Про освіту»):

- ✓ Плагіат – навмисне чи усвідомлене «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» (без належного оформлення посилань).

- ✓ Самоплагіат – «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів»; використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст вже був раніше використаний або опублікований.
- ✓ Фабрикація – «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях».
- ✓ Фальсифікація — «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень».
- ✓ Списування – «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання».
- ✓ Обман – «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування».
- ✓ Хабарництво – «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі».
- ✓ Необ'єктивне оцінювання – «свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти».

Оприлюднення (розкриття публіці) твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ

1. Дотримання принципів і правил академічної доброчесності учасниками освітнього процесу – складової внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Університету, яка регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини».

2. Дотримання учасниками освітнього процесу Кодексу академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

3. Реалізація системи заходів з популяризації академічної доброчесності через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості та запобігання академічному плагіату (протидія будь-яким проявам неправомірної вигоди; інформування на веб-сайті факультету та в соціальних мережах про заходи щодо забезпечення академічної доброчесності; проведення тренінгів і семінарів для учасників освітнього процесу з метою заохочення їх до етичної поведінки та формування навичок протидії академічній нечесності; формування умов для розвитку взаємної довіри й поваги між учасниками освітнього процесу; вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів освіти щодо реалізації академічної доброчесності в освітньому середовищі; підписання Декларації про дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу на факультеті соціальної та психологічної освіти).

4.2. ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підготовка роботи розпочинається з вибору теми дослідження і завершується її захистом на засіданні атестаційної комісії університету. Підготовка здобувачем роботи здійснюється згідно з календарним планом до написання випускних робіт, який

затверджується на засіданні випускової кафедри (кафедри психології) щороку з урахуванням навчальних планів. У календарному плані визначено основні етапи й терміни підготовки кваліфікаційної роботи, які відрізняються для денної до заочної форм навчання.

Основні етапи підготовки та виконання кваліфікаційної роботи:

- вибір та затвердження теми кваліфікаційної роботи, призначення наукового керівника на засіданні кафедри;
- проведення теоретичного дослідження (написання вступу, 1 розділу, списку використаних джерел);
- проведення емпіричного дослідження, опрацювання та представлення результатів емпіричного дослідження (написання 2-3 розділів, висновків);
- попередній захист, доопрацювання кваліфікаційної роботи згідно зауважень;
- захист кваліфікаційної роботи.

Грунтуючись на календарному плані до написання кваліфікаційних робіт, для орієнтації в термінах, контролю та самоконтролю за ходом підготовки роботи до захисту пропонується науковим керівникам узгодити з кожним здобувачем індивідуальний план-графік контролю за виконанням кваліфікаційного дослідження.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	При мітка
	Вступ	10.2020	
	РОЗДІЛ 1. Теоретичні дослідження психологічної безпеки особистості в період пандемії covid-19. 1.1. Здоров'я людини, як чинник психологічної безпеки особистості.	10.2020- 12.2020	
	1.2. Психологічна ресурсність – умова життєстійкості людини під час пандемії Covid-19.	01.2021	
	1.3. Фактори, що впливають на психологічний стан людини.	02-04.2021	
	РОЗДІЛ 2. Дослідження психологічного стану людини в умовах пандемії Covid-19. 2.1. Емпіричне дослідження. Інтерпритація результатів дослідження.	04.2021 - 12.2021	
	2.2. Гармонізація психологічного стану людини в умовах пандемії Covid-19.	02.2022	
	Висновки	03.2022	
	Список використаних джерел	04.2022	

Здобувач

Тарасенко А.В.

4.3. РОБОТА НАД ЛІТЕРАТУРОЮ З ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Для складання бібліографії з теми наукової роботи здобувач має використовувати як традиційні джерела (наявні в бібліотеках каталоги; виноски і посилання в підручниках, монографіях, енциклопедичних словниках; покажчики статей, розміщених у кінці останніх номерів журналів за кожен рік тощо), так і нові – електронні каталоги й бібліотеки, наукометричні бази тощо. Під час ознайомлення з літературними джерелами здобувач складає особисту «бібліографічну картотеку» з теми кваліфікаційної роботи, в якій дає короткий опис кожного джерела – записує прізвище та ініціали автора, назву

роботи, час і місце її видання, обсяг у сторінках; питання та аспекти проблеми, що є актуальними для кваліфікаційного дослідження.

Існують загальноприйняті норми опису використаної літератури, яких слід відразу дотримуватись під час роботи з літературою (додаток Г). Складений здобувачем список літератури, необхідної для роботи над темою, погоджується з керівником, і здобувач приступає до його вивчення.

4.4. НАПИСАННЯ ПУБЛІКАЦІЙ

Наявність двох публікацій з теми кваліфікаційного дослідження є обов'язковою – у першій апробується теоретична модель досліджуваного явища, яку запропонував здобувач, у другій – результати емпіричного дослідження.

Найбільш поширеними формами наукових публікацій є статті й тези. Наукові періодичні видання публікують для авторів свої вимоги до структури й особливостей оформлення публікацій. Проте є загальні правила написання наукових статей або тез, і згідно них структура публікації аналогічна структурі наукової роботи.

4.5. ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ТА ЗДОБУВАЧА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язки керівника випускної кваліфікаційної роботи:

1. Надає практичну допомогу студентові у виборі теми й розробці його плану.
2. Видає завдання й контролює їхнє виконання відповідно до графіка.
3. Надає допомогу у виборі методики проведення дослідження.
4. Дає консультацію по добору літературних джерел і відбору фактичних матеріалів, необхідних для виконання роботи.
5. Здійснює систематичний контроль за ходом виконання випускної кваліфікаційної роботи.
6. Контролює підготовку презентації та виступу на передзахист роботи.
7. Науковий керівник (консультант) допускає до процедури перевірки на плагіат завершену роботу здобувача вищої освіти. Здійснює контроль за перевіркою роботи в системі «AntiPlagiarism».
8. Контролює підготовку здобувача до захисту у комісії ЕК випускній кваліфікаційній роботі – консультує по доповіді, презентації й ілюстративним матеріалам до захисту.
9. Після одержання остаточного варіанта науковий керівник готує письмовий відгук, у якому всебічно характеризує якість випускної кваліфікаційної роботи, відзначає ритмічність виконання відповідно до графіка, сумлінність, визначає ступінь самостійності, активності й творчого підходу, що виявлені здобувачем у період написання випускної кваліфікаційної роботи, і може рекомендувати їй оцінку.
10. У випадку якщо відгук наукового керівника на кваліфікаційну роботу буде негативним, то кафедра, керуючись вимогами, пропонованими до кваліфікаційних робіт, відкликанням наукового керівника, зовнішньою рецензією вирішує питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту в ЕК.

Обов'язки здобувача, виконавця випускної кваліфікаційної роботи :

1. обрати тему випускної кваліфікаційної роботи у строки, які щорічно визначаються розпорядженням підрозділу;
2. погодити завдання на випускну кваліфікаційну роботу;
3. якісно і вчасно виконувати завдання наукового керівника;
4. дотримуватися календарного плану виконання випускної кваліфікаційної роботи;
5. самостійно або за допомогою наукового керівника формувати перелік питань і практичних матеріалів, які належить зібрати і дослідити при виконанні випускної кваліфікаційної роботи;

6. зібрати й систематизувати наукові джерела, які доцільно використати при написанні випускної кваліфікаційної роботи;
7. виконати випускну кваліфікаційну роботу відповідно до календарного плану та даних методичних вказівок;
8. виконувати кваліфікаційну роботу із врахуванням зауважень наукового керівника, вчасно усувати недоліки, виявлені науковим керівником;
9. своєчасно подати випускну роботу на перевірку науковому керівнику; та на перевірку на плагіат:
10. мати публікації у наукових виданнях;
11. підготувати виступ на передзахист роботи;
12. отримати рецензію на випускну кваліфікаційну роботу;
13. підготувати презентацію та виступ на основний захист роботи;
14. захистити випускну кваліфікаційну роботу перед Екзаменаційною комісією, дотримуючись регламенту.

4.6. ЗАПОБІГАННЯ ПЛАГІАТУ

Види плагіату:

Копіювання інформації іншого автора та видання роботи за свою без оформлення цитування; дослівне копіювання чужої роботи без належного оформлення цитування.

Перефразування чужої роботи без належно оформленого посилання на оригінального автора або видавця.

Компіляція – процес написання твору, наукової праці на підставі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання джерел.

Відповідно до ч. 6 ст. 69 ЗУ «Про вищу освіту» університет здійснює заходи із запобігання академічному плагіату - оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворенню опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання.

Здобувачі вищої освіти беруть на себе відповідальність щодо коректної роботи із джерелами інформації; за дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; за порушення загальноприйнятих правил цитування шляхом дотримання правил цитування та наукової етики, представлених в цьому положенні.

З метою стимулювання здобувачів вищої освіти до самостійного виконання робіт в університеті є обов'язковими:

- проведення публічного захисту робіт;
- обговорення кращих робіт на наукових конференціях та можливість їх представлення до публікації в університетських та інших наукових виданнях;
- обговорення кращих робіт на засіданнях студентських наукових гуртків, наукових проблемних груп, студентських наукових товариств, товариств молодих вчених, круглих або дискусійних столів.

Профілактика плагіату в університеті здійснюється шляхом:

- формування, видання та розповсюдження методичних рекомендацій з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення покликань на матеріали, використані у роботах;
- включення у зміст дисципліни «Методика наукових досліджень» та інших суміжних дисциплін теми про плагіат та шляхи його усунення;
- розміщення цього Положення на офіційному веб-сайті Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Науковим керівникам і консультантам в обов'язковому порядку ознайомити із цим Положенням здобувачів вищої освіти та на всіх етапах виконання робіт контролювати й попереджувати факти плагіату.

На підставі графіків попередніх захистів, навчально-методичний відділ укладає графік подачі випускних кваліфікаційних робіт на перевірку в системі «AntiPlagiarism».

Відповідальний за перевірку вводить текст роботи в електронну систему «AntiPlagiarism» та перевіряє її на наявність плагіату. Згідно Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини максимальний збіг з однією роботою не має перевищувати межу 40%. Наявність помилок у роботі не має перевищувати межу 20%. У разі використання специфічних термінів, що не можуть бути в словниках, межа помилок може досягати 30% (науковий керівник підтверджує наявність специфічних термінів на засіданні кафедри та надає витяг з протоколу).

Упродовж 10 днів після реєстрації роботи в системі «AntiPlagiarism» відповідальний за перевірку видає висновок про результати перевірки роботи на плагіат у роздрукованому вигляді.

Висновок про результати перевірки роботи на плагіат обов'язково додається до роботи.

5. ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Під час написання робота подається науковому керівникові для перевірки у строки, визначені календарним планом. Наприкінці терміну навчання здобувачі готуються до захисту випускної роботи. Роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують позитивної оцінки, допускаються до захисту. При необхідності вони допрацьовуються згідно зауважень наукового керівника, а потім допускаються до захисту.

У випадку порушення термінів здачі роботи без поважних причин випускна робота не приймається, а здобувач не допускається до Державної атестації (захисту роботи та кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації), що є підставою для відрахування з вишу.

5.1. ПОПЕРЕДНІЙ ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Захист кваліфікаційної роботи проходить у два етапи: перший етап – попередній захист на засіданні кафедри, другий – захист на засіданні Екзаменаційної комісії.

Попередній захист призначається завідувачем випускової кафедри не пізніше, ніж за 30 днів до засідання Екзаменаційної комісії. Попередній захист необхідний для визначення стадії готовності, якості кваліфікаційної роботи, рівня підготовки здобувача вищої освіти до захисту, його знання з проблематики роботи. Процедура попереднього захисту кваліфікаційних робіт визначається кафедрою.

На попередній захист має бути подана повністю готова випускна робота з відгуком наукового керівника. Тому не пізніше, ніж за місяць до передзахисту, необхідно представити науковому керівнику готовий текст кваліфікаційної роботи для контролю і оцінки.

Після процедури попереднього захисту здобувач подає текст кваліфікаційної роботи на кафедру для перевірки на плагіат та отримує довідку про її результат. Перевірка на плагіат здійснюється за допомогою програмного забезпечення, рекомендованого вченою радою університету.

Процедура попереднього захисту передбачає коротку доповідь здобувача за темою роботи (бажано використання презентації), питання та рекомендації щодо роботи тощо. На попередньому захисті науковий керівник, члени кафедри можуть рекомендувати здобувачу доопрацювати або змінити частину роботи, виправити явні помилки, опрацювати певну літературу, краще підготуватися до усного виступу тощо.

Після попереднього захисту кафедрою оформляється рішення про допуск здобувача вищої освіти до захисту перед Екзаменаційною комісією у формі витягу з протоколу засідання кафедри. У випадках порушення термінів подачі роботи або недостатнього рівня готовності кафедра може рекомендувати не допускати здобувача до Державної атестації (захисту випускної роботи та кваліфікаційного екзамену зі спеціалізації), що є підставою для відрахування з вишу.

Після прийняття кафедрою рішення про допуск здобувача вищої освіти до захисту випускної роботи, вона подається на зовнішнє рецензування. Рецензування кваліфікаційних робіт здійснюються висококваліфікованими спеціалістами, викладачами та науковими працівниками інших закладів, які мають науковий ступінь зі спеціальності. Рецензія засвідчується підписом та печаткою організації, в якій працює рецензент.

5.2. ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

Після попереднього захисту кваліфікаційна робота доопрацьовується та подається для письмового відгуку наукового керівника, у якому зазначається: актуальність теми; степінь відповідності розділів, підрозділів та роботи в цілому завданням та темі дослідження; вміння логічно викладати матеріал (системне бачення проблеми, структурування, аргументація, стиль); недоліки роботи; відношення здобувача до процесу написання кваліфікаційної роботи (регулярність відвідування консультацій та врахування зауважень наукового керівника тощо) висновки щодо відповідності виконаної роботи встановленим вимогам, допуску до захисту, рівня виконання роботи.

У випадку негативного висновку керівника щодо допуску здобувача до захисту роботи, це питання виноситься на розгляд кафедри за участю наукового керівника.

Відгук наукового керівника друкується у двох примірниках, підписується особисто. У кінці відгуку вказуються ініціали, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада та дата надання відгуку.

5.3. РЕЦЕНЗУВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Після написання відгуку науковим керівником кваліфікаційна робота подається на зовнішнє рецензування. Рецензування випускної кваліфікаційної роботи доручають висококваліфікованим фахівцям (викладачам і науковцям) університету, провідним спеціалістам виробничих, наукових і проєктних організацій. Склад рецензентів затверджується на засіданні кафедри, на якій виконувалася робота, одночасно із затвердженням тематики ВКР. Рецензент знайомиться з роботою і дає на неї письмову рецензію. Обсяг рецензії складає 1-2 сторінки друкованого тексту. Рецензія подається у довільній письмовій формі (додаток Д) і містить наступне:

- ✓ актуальність теми для суспільства, галузі, практики;
- ✓ новизна, сучасність, практичне значення дослідження;
- ✓ структура роботи;
- ✓ позитивні сторони роботи;
- ✓ недоліки роботи, зауваження та побажання;
- ✓ системність та глибина аналізу матеріалів, наявність і переконливість
- ✓ узагальнень та висновків аналізу;
- ✓ рекомендована оцінка.

5.4. ПІДГОТОВКА ДОПОВІДІ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ДЛЯ ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Для захисту роботи на засіданні ЕК необхідно заздалегідь написати текст доповіді та створити презентацію результатів випускного дослідження.

Доповідь (виступ) здобувача повинна показати рівень теоретичної підготовки здобувача, його ерудицію і вміння аргументовано, лаконічно і переконливо викласти основні результати кваліфікаційної роботи. Вона має бути погоджена з науковим керівником. Доповідь може читатися, але найкращим варіантом є розповідь, що вказуватиме на вільне володіння матеріалом.

Готуючи виступ, слід звернути увагу на наступне: попередньо прочитати текст доповіді кілька разів уголос; чітко вимовляти текст, слідкувати за своїми жестами; дотримуватись норм часу, доповідати у нормальному темпі; логічно переходити від однієї

частини виступу до іншої; підготувати необхідну наочність (таблиці, діаграми, графіки); навчитися користуватися технічними засобами навчання, якими обладнана аудиторія.

Виступ має бути проілюстрований за допомогою демонстраційного матеріалу – презентації, яка узгоджується з науковим керівником. Основною метою презентації є створення кращих умов для виступу під час захисту випускної роботи та підвищення сприйняття результатів захисту членами екзаменаційної комісії та присутніми.

При створенні презентації здобувачі вирішують два важливих завдання: подати короткий анотований конспект свого виступу; підвищити сприйняття викладеного матеріалу за допомогою візуальних засобів.

До створення презентації необхідно: вивчити основні рекомендації з розробки презентації (додаток Е); ознайомитися з вимогами щодо оформлення малюнків, таблиць, схем та інших візуальних об'єктів; вибрати найважливіші моменти кваліфікаційного дослідження; вибрати стиль презентації та продумати варіанти розміщення різних візуальних об'єктів.

Презентація складається з окремих слайдів. Кожен слайд складається з кількох візуальних об'єктів: тексту, таблиць, діаграм, малюнків та фотографій, схем, які є у роботі і мають смислове навантаження. Слайд виявляється ефективним саме тоді, коли не може бути зрозумілим, поки здобувач його не прокоментує. Тобто, слайд повинен бути підтримкою здобувачу, а не його заміником.

Демонстраційні матеріали повинні бути розроблені так, щоб їх могли бачити присутні під час захисту на відстані. Для того, щоб швидко та без проблем знайти та запустити презентацію на захисті, треба назвати файл презентації своїм прізвищем.

5.5. ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ

Захист кваліфікаційної роботи відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії (ЕК) університету. Дати захисту кваліфікаційних робіт вказуються у розкладі атестаційної комісії, який доводиться до відома голів, членів ЕК та здобувачів.

Тривалість захисту одного здобувача не повинна перевищувати 20 хвилин. Засідання атестаційної комісії починається з того, що секретар (голова) Екзаменаційної комісії оголошує про захист випускної роботи, зазначаючи її назву, прізвище, ім'я та по-батькові автора, а також доповідає про наявність відгуку наукового керівника та рецензії.

Після цього здобувач впродовж 6-10 хвилин виголошує доповідь державною мовою, чітко та виразно. При цьому можуть використовуватися різні форми візуалізації доповіді, зокрема, презентації. Після доповіді голова та члени ЕК ставлять здобувачеві запитання, на які він повинен надати стислі, чіткі та кваліфіковані відповіді. Далі виступають науковий керівник і рецензент, або оголошуються відгук наукового керівника та рецензія у випадку їхньої відсутності.

Після обговорення здобувачу надається можливість виступити із заключним словом (за бажанням), у якому відповісти на зауваження членів комісії. Виступ має бути тактовним і лаконічним. Після захисту всіх здобувачів, призначених на поточний день, підводяться підсумки захисту робіт і приймається рішення про їх оцінку і присвоєння здобувачу кваліфікації «Магістр».

Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку результатів захисту кваліфікаційних робіт голова Екзаменаційної комісії оголошує здобувачам вищої освіти у день захисту.

5.6. ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

При проведенні захисту кваліфікаційної роботи кожний член Екзаменаційної комісії оцінює якість кваліфікаційної роботи та її захисту за 100-бальною шкалою згідно з критеріями оцінювання. За результатами публічного захисту кваліфікаційної роботи ДЕК на закритому засіданні приймає рішення щодо оцінки випускної роботи, при цьому враховується відгук керівника й зовнішнього рецензента. Це рішення приймається

відповідно до результатів підрахунку середньо арифметичного суми балів, які були виставлені кожним членом комісії. При виникненні спірних питань голос голови атестаційної комісії є вирішальним.

Основними критеріями оцінювання слугують:

- зміст та оформлення кваліфікаційної роботи;
- доповідь, презентація та відповіді на запитання комісії при захисті роботи.

Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи

«Відмінно» (91-100 балів)

Здобувач:

1) виконав роботу самостійно, на високому науково-теоретичному рівні, що відбиває його глибокі теоретичні знання і практичні навички, здатність до наукової діяльності;

2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків;

3) показав критичне ставлення до джерел і літератури, продемонстрував теоретичне і практичне значення;

4) згідно вимог оформив кваліфікаційну роботу;

5) написав роботу грамотно, не допускаючи орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

6) до захисту представив не менше двох наукових публікацій;

7) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження;

8) тверде і впевнено відповів на запитання членів комісії.

«Добре» (75-90 балів)

Здобувач:

1) виконав роботу самостійно, на належному науково-теоретичному рівні, що відбиває достатньо високі теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності як науковця;

2) оволодів методами науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, творчого осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, допускає незначні порушення логічності й систематичності викладу;

3) робота має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, однак автор не може в достатній мірі дати критичний аналіз науковій літературі з досліджуваної теми;

4) оформив кваліфікаційну роботу з додержанням вимог, але допустив при цьому 2-3 помилки чи неточності;

5) написав роботу грамотно, допускаючи при цьому поодинокі орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки;

6) до захисту представив лише одну публікацію;

7) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження;

8) відповів на запитання членів комісії.

«Задовільно» (60-74 балів)

Здобувач:

1) виконав роботу самостійно, на достатньому науково-теоретичному рівні, що відбиває теоретичні знання і практичні навички випускника, його здатність до професійної діяльності;

2) оволодів навичками науково-дослідної роботи у збиранні і систематизації даних, їх обробки, осмислення, систематичного викладу, формулювання висновків, але допускає порушення логічності й систематичності викладу тощо;

3) робота носить головним чином компілятивний характер, відсутні елементи наукової новизни, нечітко сформульовані або відсутні теоретичне і практичне значення;

4) допустив ряд помилок при оформленні роботи та її методологічного апарату з відхиленням від вимог;

5) допустив у роботі велику кількість орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок;

6) до захисту не представив жодної публікації;

7) на захисті продемонстрував неглибокі знання теми дослідження;

8) не зумів відповісти на окремі запитання членів комісії.

«Незадовільно» (до 60 балів)

Здобувач:

1) Зміст роботи не відповідає плану кваліфікаційної роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.

2) Сформульовані розділи (підрозділи) не відбивають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

3) Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.

4) Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.

5) Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних джерел (останні 2-10 років) з теми дослідження.

6) Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.

7) Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

8) У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.

9) Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без дотримання вимог державного стандарту.

10) Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, робота виконана неохайно, з помилками.

11) на захисті не зумів продемонструвати знання теми дослідження;

12) не відповів на запитання членів комісії.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава, 2018. 162 с.
2. Журавльова Л. П., Котлова Л. О., Пирог Г. В. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з психології. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 45 с.
3. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання: ДСТУ 3008:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 26 с.
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
4. Кошова І.В., Кресан О.Д. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт з психології: для студентів спеціальності 053 “Психологія”. Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 50 с.
5. Кременовська І.В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення. 2020. С. 60-66.
https://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2015_11/09_kremenovska.pdf
6. Магістерська робота: методика підготовки: посібник Т. О. Долбенко, І. С. Бондар, Ю. І. Горбань, В. А. Русавська. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 140 с.
7. Методичні рекомендації щодо дотримання принципів академічної доброчесності на факультеті соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини, Умань, 2022. 11 с.

- <file:///C:/Users/ST1/96-1.pdf>
8. Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».
  9. Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (Нова редакція). 2020 р. <https://udpu.edu.ua/documents/doc/.pdf?ver=1617284558>
  10. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в УДПУ імені Павла Тичини (Нова редакція), 2021 р. <https://udpu.edu.ua/documents/doc/.pdf?ver=1677674463>
  11. Руда Н.Л., Кучманіч І.М., Мороз Р.А., Опанасенко Л.А., Шевченко В.В. Кваліфікаційні роботи з психології / за загальною редакцією Н.Л. Рудої. Миколаїв: «Гліон», 2019. 150 с.
  12. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 352 с.

ДОДАТКИ

Додаток А. Зразок титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній ступінь (магістр)

на тему:

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ПРОЯВУ ЗАЛЕЖНОСТІ
ВІД ІНТЕРНЕТУ В ПЕРІОД СЕРЕДНЬОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Виконала: здобувачка II курсу, групи 266
спеціальності 053 Психологія
Освітня програма Психологія
Темна Ірина Анатоліївна
Керівник:
професорка Перепелюк Т.Д.
Рецензент:
професорка Гульбс О.А.

Додаток Б. Зразок ЗМІСТУ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1.....	
1.1.....	
1.2.....	
1.3.....	
РОЗДІЛ 2.....	
2.1.....	
2.2.....	
РОЗДІЛ 3.....	
3.1.....	
3.2.....	
3.3.....	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ (за потреби)	

Додаток В. Зразок структури вступу

Актуальність дослідження.
Мета дослідження.
Завдання дослідження.
Об'єкт дослідження.
Предмет дослідження.
Методи дослідження.
База дослідження.
Теоретичне значення.
Практичне значення.
Апробація.
Публікації.

Додаток Г. Правила оформлення бібліографії

ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015
«Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Книги:

- Один автор:** Дичківська О. О. Інноваційний менеджмент : конспект лекцій. Київ : ДІА, 2018. 82 с.
2. Бондаренко В. Г. Історія України. Львів, 2017. 153 с.

3. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2003. 542 с.

Два автори: 1. Мартиненко З. Е., Макар І. В. Управління підприємством: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2017. 296 с.

2. Палеха В. І., Карпова П. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 120 с.

3. Білоус С. І., Корнійчук В. П. Філософія освіти : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2016. 176 с.

Три автори: 1. Тарнавська Г. Я., Марценюк Н. С., Герасимова Т. М. Фінанси : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2017. 412 с.

2. Пустовенко В. В., Максименко І. Л., Яким А.С. Безпека життєдіяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2017. 348 с.

Чотири автори: 1. Інновації : навч. посіб. / Гуревич Д. Т., Чекан О. С., Грибан О. М., Макарова В. В. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 389 с.

2. Вища математика : конспект лекцій / Ткачук Т.С. та ін. Київ, 2015. 82 с.

П'ять і більше авторів: 1. Операційний менеджмент : підручник / С. М. Поплавська та ін. Київ : ЦУЛ, 2011. 267 с.

2. Охорона праці : навч. посіб. / О. І. Подольська та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2017. 264 с.

3. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : станом на 10 жовт. 2017 р. / К. І. Мягченко та ін. ; за заг. ред. І. М. Ливанова. Київ : ЦУЛ, 2017. 428 с.

Автор(и) та редактор(и)/упорядники: 1. Веретенко В. В. Міжнародний маркетинг : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Марценюка. Київ, 2015. 374 с.

2. Бутенко М. П., Качур В. П., Петренко С. В. Психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Дутко. Київ : ЦУЛ, 2017. 332 с.

Без автора: 1. 30 років історичному факультету: історія та сьогодення (1986-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. В. В. Черепані. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 340 с.

2. Етнографія : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Гарапка; уклад. А. І. Гарапка. Київ : ЦУЛ, 2018. 320 с.

3. Міжнародні відносини : монографія / за ред. М. А. Березовського. Київ : ЦУЛ, 2016. 162 с.

4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: П. О. Бедрія, О. О. Петренка. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.

Багатотомні видання: 1. Енциклопедія рослин / редкол.: І. М. Деркач та ін. Київ : ЦУЛ, 2016. Т. 8. 812 с.

2. Безруков В. Д. Поэзия : в 2 т. / ред. изд.: Л. Г. Мороз, А. Г. Мягченко; авт. вступ. ст. А. В. Сипина. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2016. Т. 2. 206 с.

3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.

Автореферати дисертацій: 1. Петров О. Г. Музикотерапія : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 12.00.06. Київ, 2009. 40 с.

Дисертації: 1. Петрук Л. А. Дослідження статичного деформування складених тіл : дис.... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Львів, 2004. 140 с.

2. Винниченко О. М. Контроль соціально-економічного розвитку промислових підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Київ, 2018. 344 с.

Додаток Д. Зразок рецензії на випускню роботу

РЕЦЕНЗІЯ

випускної кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»
«Стан тривожності у підлітків в процесі формування самооцінки» здобувачки
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
Шевченко Оксани Василівни

Актуальність обраної теми зумовлюється особливостями формування самооцінки у ситуації сьогодення. Слід зазначити, що було проаналізовано вітчизняні і зарубіжні наукові джерела, що дає змогу зробити висновок про множинність теоретичних підходів, також тематичну різноманітність його проблемних опрацювань.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються теоретичні засади розвитку самооцінки у підлітковий період, її психологічні особливості та специфіка формування, також специфіка прояву стану тривожності. Другий розділ містить алгоритм емпіричного дослідження тривожності та самооцінки, представлена інтерпритація результатів дослідження та подані психолого-педагогічні рекомендації щодо розвитку самооцінки з врахуванням зменшення чинників, які можуть провокувати появу тривожності.

Здобувачкою Оксаною Василівною були виконані поставлені завдання, що дало змогу зреалізувати мету дослідження. Кваліфікаційна робота має як теоретичне так і практичне значення та застосування під час роботи зі школярами, викладачами при викладанні психологічних дисциплін студентам-психологам.

Випускова кваліфікаційна робота виконана у повному обсязі і може бути зарахована, а автор заслуговує на позитивний відгук та позитивну високу оцінку. Здобувачка Шевченко О.В. може бути присвоєна кваліфікація «Магістр» спеціальності 053 Психологія.

Кандидат психологічних наук,
професор кафедри психології
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Тетяна ПЕРЕПЕЛЮК

Додаток Е. Рекомендації з розробки презентації для
захисту випускної роботи

При **розробці презентації** рекомендується дотримуватися наступних правил:
Основні етапи презентації повинні корелювати зі змістом доповіді здобувача і в кожному окремому випадку можуть мати свої особливості;
Загальний термін доповіді повинен бути до 10 хв.;
Максимальна кількість слайдів не повинна перевищувати 20-25 шт.
На першому слайді повинна бути відображена тема випускної роботи, прізвище доповідача та наукового керівника, рік захисту.
На другому слайді викладається обґрунтування вибору теми випускної роботи та необхідності її виконання.
На наступному слайді визначається головна мета кваліфікаційної роботи (додатково можливо викласти основні завдання дослідження та шляхи їх вирішення).

На наступних слайдах відображаються основні етапи та найважливіші результати кваліфікаційної роботи.

На останніх одному-двох слайдах відображаються загальні висновки, основні результати та рекомендації до впровадження результатів кваліфікаційної роботи.

Основні етапи створення презентації:

1. Запустіть POWERPOINT і у вікні, що з'явиться, наберіть один із варіантів створення презентації.
2. Виберіть стиль оформлення презентації.
3. Наповніть кожен слайд необхідною інформацією.
4. Налаштуйте анімаційні ефекти кожного візуального об'єкта та процедури зміни слайдів.
5. Збережіть створену презентацію. Назва файлу презентації – прізвище здобувача.

Рекомендації до створення презентації. Створення презентації залежить від особливостей доповідача та аудиторії, перед якою планується робити доповідь. Але бажано при її створенні враховувати наступні рекомендації:

- ✓ використовуйте стандартні шаблони презентації, бо вони вже пророблені дизайнером;
- ✓ обирайте необхідний стиль розмітки і рідше користуйтеся розміткою «Пустий слайд»;
- ✓ притримуйтеся того, що вільна, «невикористана» площа наочної поверхні, може складати до 30%; використана – не більше 70%;
- ✓ обережно змінюйте фон і кольорові співвідношення тексту та фону;
- ✓ використовуйте короткі текстові описи;
- ✓ якомога більше використовуйте схеми, таблиці, діаграми, малюнки;
- ✓ не застосовуйте багато об'єктів анімації;
- ✓ обережно використовуйте ефекти «виповзання» та «поява тексту по літерах» – вони суттєво сповільняють вашу презентацію;
- ✓ обережно використовуйте анімаційні ефекти для «останніх» об'єктів, інакше вони почнуть пересікати попередні та мерехтити в очах;
- ✓ дотримуйтеся єдиного стилю розміщення об'єктів;
- ✓ виберіть певні (однакові) ефекти для однакових за суттю об'єктів.

Основні рекомендації до відображення тексту:

- ✓ лаконічний текст сприймається краще, ніж текст, перевантажений додатковими елементами;
  - ✓ в горизонтальній колонці бажано використовувати не більше 40-50 знаків, в тексті з більш довгими рядками важче шукати початок наступного рядка;
  - ✓ шрифт, що найкраще читається, - 16-20 розміру, через два інтервали, не використовуйте шрифтів менше 10 пунктів;
  - ✓ корисно зберігати спадкоємність шрифтів і не використовувати більше трьох накреслень;
  - ✓ виділення (напівжирний, курсив, ущільнений шрифт) треба використовувати обережно. Надлишок виділених фрагментів може виглядати нав'язливо;
  - ✓ корисно використовувати короткі абзаци, які містять перевагу над довгими, не розбитими на абзаци текстами;
  - ✓ текст із обрамленням привертає більш пильну увагу, ніж без нього.
- Рекомендації до створення таблиць для презентації:
- ✓ частіше застосовуйте лінії товщиною в 0,5 або 1 пункт, не використовуйте ліній товщиною більше 3-4 пунктів;
  - ✓ не використовуйте більше 3-х стилів ліній у вашій таблиці;
  - ✓ необхідно уникати оформлення таблиці подвійними лініями;
  - ✓ застосовуйте центровані абзаци в заголовках таблиці;

- ✓ не використовуйте більше двох варіантів заливки осередку таблиці;
- ✓ уникайте заливки осередків таблиці сірим кольором (інтенсивність понад 30);
- ✓ Забезпечте зазор між текстом таблиці та її границею не менше 3 пунктів, а краще 6 або 9 пунктів;
- ✓ формуйте таблицю так, щоб був виділений тільки один рядок (колонка) з найважливішим результатом.

Рекомендації до створення діаграм:

- ✓ не зловживайте ефектами, це зменшує наочність вашої діаграми;
- ✓ використовуйте різноманітні варіанти штриховки;
- ✓ виділяйте червоним кольором найважливіший графік;
- ✓ використовуйте контрастні кольори, різноманітні штрихи для різних графіків;
- ✓ не використовуйте велику кількість графіків на одній діаграмі.

При виборі кольорів пам'ятайте, що по мірі комфортності / дискомфортності колірні поєднання розташовуються у наступному порядку (за убиванням): зона комфортності: синій на білому, чорний на жовтому, зелений на білому, чорний на білому, жовтий на чорному, білий на чорному, зелений на червоному, червоний на жовтому; нейтральне сприймання: білий на синьому, червоний на білому, синій на жовтому, оранжевий на чорному, жовтий на синьому, оранжевий на білому, білий на зеленому; зона дискомфорності (не рекомендується використовувати): червоний на зеленому, коричневий на білому, білий на коричневому, коричневий на жовтому, жовтий на коричневому, білий на червоному, жовтий на червоному.

Додаток Є

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ

ПОЛОЖЕННЯ
про випускні кваліфікаційні роботи
в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини
(Нова редакція)

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Вченою радою УДНУ імені Павла Тичини
«23» листопада 2020 р. (протокол № 6)
Введено в дію згідно з наказом
«27» листопада 2020 р.
А.М. Гедзик

Умань 2020

Режим доступу : <https://udpu.edu.ua/documents/doc/.pdf?ver=1617284558>